

DRUŠTVENE VIJESTI

Grčka odiseja DGITM-a

Društvo građevinskih inženjera i tehničara Međimurja ovogodišnje višednevno stručno putovanje realiziralo je krajem listopada 2022. odlaskom u Grčku, zemlju obilježenu iznimnom poviješću, umjetnošću, mitovima, prirodom, hranom i zanimljivim ljudima

Staru Grčku, koja je domovina Homera, Pitagore, Talesa, Sokrata, Platona, Aristotela i niza drugih velikana, mnogi povjesničari smatraju temeljem kulture zapadne civilizacije jer je neizmerno utjecala na jezik, politiku, obrazovanje, filozofiju, umjetnost, arhitekturu tijekom povijesti u Europi. Zato je Društvo građevinskih inženjera i tehničara Međimurja u listopadu 2022. provelo pet dana na stručnoj ekskurziji u Grčkoj

Solun – prvi dodir s grčkom kulturom

Solun ili Tesaloniki (Thessaloniki), grad koji je naziv dobio po sestri Aleksandra Velikoga, najveća je grčka luka i drugi grad po veličini, industrijsko, trgovačko, prometno, kulturno i sveučilišno središte (Aristotelovo sveučilište 1925. i Makedonsko sveučilište 1991.) sjeverne Grčke. Solun je 1997. proglašen Europskim gradom kulture. Inicijativa Europskoga grada kulture, koja je 1999. preimenovana u Europsku prijestolnicu kulture, ističe bogatstvo i raznolikost europskih kultura i podiže razinu svijesti o njihovoj zajedničkoj povijesti i vrijednostima.

Jedan od najpoznatijih spomenika u Solunu jest Galerijev slavoluk na magistralnoj cesti Via Egnatia, koja je povezivala rimske provincije od Jadranskoga mora do istočnoga Egeja. Slavoluk je sagrađen na prijelazu iz III. u IV. st. To je monumentalna građevina koja slavi Galerija, jedno-

ga od vladara Rimskoga Carstva koji se 299. odlučio stalno nastaniti u Solunu, učinivši ga svojom prijestolnicom. Slavoluk, izgrađen u čast pobjede nad Perzijancima u bitci kod Satala 297., do danas je djelomično sačuvan, a osobita su zanimljivost reljefni prikazi tih borbi i pobjede na njegova dva stupa.

Nedaleko od slavoluka nalazi se Rotonđa, za koju se pretpostavlja da ju je Galerije dao izgraditi s namjerom da bude njegov mauzolej, no stvari su krenule drugim putem. Tijekom vremena Rotonđa je doživjela više prenamjena – u crkvu

pa u džamiju (vidljivi su ostaci minareta), a od 1912. ponovno je crkva. Kao i brojni drugi znameniti objekti upisana je u UNESCO-ov popis svjetske baštine.

Znamenitosti Soluna brojni su spomenici i zgrade iz ranokršćanskoga te bizantskoga razdoblja. Izletnici su razgledali crkvu svetoga Dimitrija iz VII. st., zaštitnika grada Soluna, te crkvu svete Sofije, koja je izgrađena na temeljima iz III. st., a današnji je oblik dobila u XIII st. po uzoru na poznatu Aja Sofiju u Istanbulu.

Trećina grada stradala je 1917. u velikome požaru koji su slučajno izazvali francuski vojnici, a zbog čega je velik broj ljudi postao beskućnicima. Nakon požara nastala je nova slika grada kao rezultat urbanističkoga promišljanja i planiranja. Za taj su projekt ponajprije zaduženi bili ondašnji grčki premijer Eleftherios Vezelos i arhitekt Ernest Hebrard, kojega je angažirao sam premijer. Plan je ukinuo srednjovjekovni i otomanski raspored ulica te je na taj način postao nov, pril-

Ispred Galerijevog slavoluka u Solunu

DRUŠTVENE VIJESTI

gođen razvoju grada, porastu broja stanovnika i s novim prometnim rješenjima kojima su predviđene široke prometnice simetrično postavljene na središnju os te veliki trgovi.

Jedan od najpoznatijih trgova u cijeloj Grčkoj jest Aristotelov trg. Smatra se simbolom Soluna i ima važnu ulogu u društvenome i političkome životu grada. Okružen je velebnim zgradama u kojima su smješteni elitni hoteli i trgovine te mnoštvo kafića, a središte mu je, naravno, Aristotelova statua.

Solun je važno arheološko nalazište, što je njegova velika prednost, ali i problem. Naime, zbog zaštite arheoloških lokaliteta na koje se često nailazi prilikom izvedbe građevinskih radova, radovi se često moraju prekidati. Situaciju znatno otežava i dugotrajna grčka financijska kriza. To su razlozi i višegodišnjega kašnjenja u izgradnji solunskoga metroa, čiji su dio gradilišta obišli i međimurski izletnici. Za izgradnju metroa osigurano je 2,26 milijardi eura iz zajmova Europske investicijske banke i Europskoga fonda za regionalni razvoj te dijelom iz proračuna grčke vlade. Njegova je izgradnja predložena 1918., u sklopu obnove grada nakon požara; ozbiljnom temom postala je osamdesetih godina prošloga stoljeća, a započela je 2006. Radove izvodi grčko-talijanski konzorcij. Tijekom godina projekt je dopunjavan nizom proširenja i tehnoloških inovacija (sustav bi trebao biti potpuno automatiziran i bez vozača), zbog čega se rokovi često pomiču, no veći bi dio ipak trebalo biti otvoren tijekom 2023.

Šetnjom uz obalu članovi DGITM-a došli su do Bijeloga tornja, još jednoga simbola grada, koji je za vrijeme vladavine Turaka imao obrambenu ulogu, a ujedno je bio zatvor.

Poznatu četvrt Ladadiku, koja odiše duhom staroga Soluna, sa šarenim građevinama, uskim ulicama i tradicionalno ma-

lim trgovima s kamenim popločenjem, obišli su u večernjim satima. Cijelo područje Ladadike, nakon godina propadanja i iseljavanja stanovnika, godine 1985. stavljeno je na popis baštine ministarstva kulture, obnovljeno, ali i preuređeno. Danas je ispunjeno malim restoranima, konobama, barovima i suvenirnicama, no stari duh te pitoreskne četvrti provedenim je promjenama nepovratno nestao.

Čudo Meteora, Delfa...

Rano ustajanje drugoga dana i kretanje na put prema Ateni možda je bio malo teži dio "Grčke avanture", ali sve što je izletnike čekalo taj dan bilo je iznimno.

Vožnja novom autocestom Egnatia Odos, koja prati trasu nekada važnog trgovačkoga puta Via Egnatia, spojnice istoka i zapada Grčke, omogućila im je pogled na Olimp: premda se u svitanje samo nazi-
rao u daljini, prizor je bio poseban doživljaj, kao i ljepota krajolika na putu prema području Meteore.

Sam pogled na područje Meteore izazvao je ushit. Pred izletnicima su se ukazale tamne, sive stijene, za koje kažu da lebde u zraku. Izdižući se iz okolnoga zelenila, te strme kamene strukture streme pre-

ma nebu i na njihovim su gotovo nedostupnim vrhovima izgrađeni manastiri. Od dvadeset i četiri prvobitno izgrađena danas ih je ostalo šest (Meteoron, Varlam, Sv. Stjepan, Sv. Trojstvo, Sv. Nikola Anapausas i Rousanou), od kojih je samo jedan ženski (Sv. Stjepan). Meteora, koju se i danas poštuje kao sveto mjesto i duhovno središte, u srednjemu vijeku bila je središte grčke pismenosti i kulture.

Međimurski su građevinari razgledali i manastir Varlam na stijeni visokoj 373 metra te crkvu posvećenu Svima Svetima. Varlam je drugi manastir po veličini i do njega se može uspeti stubama uklesanim u kamenu, a nekada se moglo samo uz pomoć dugih ljestava od užadi ili vitla i velikih mreža (ili košara) kojima se prevozilo sve potrebno, pa i ljudi. I danas se tijekom radova na obnovi i sanaciji ne može drugačije: materijali se dopremaju cestom do stijene na kojoj je manastir, a dalje, kao i nekada, podižu se vitlom, samo što ono sada nije na ljudski pogon. Nakon što su razgledali područja Meteore i plodne tesalske ravnice, izletnici su nastavili putovanje prema Delfima, uz nepregledna polja maslina, pamuka i naranči. Delfi, smješteni na padinama planine Parnasa u prekrasnome prirodnom

Uspon prema manastiru Varlam na Meteorama

DRUŠTVENE VIJESTI

okružju, smatrani su središtem svijeta i bili su najpoznatije Apolonovo svetište. Hodajući svetim prostorom, izletnici su razgledali dijelove Apolonova hrama, u kojemu je nekad bio smješten kamen omphalos (pupak svijeta). Na pročelje je bilo uklesano sedam slavni izreka koje su prema legendi sastavili grčki mudraci, a ispred hrama stajao je veliki kip boga Apolona. Osim toga na kompleksu svetišta stoje restaurirana riznica Atenjana, amfiteatar na brdu iznad Apolonova hrama i stadion.

Delfi su jedno od najčuvenijih mjesta iz grčke mitologije. Poznati su kao proročište, osobito po proročici Pitiji, ali i po Pitijским igrama, u kojima su se Grci nadmetali u jednako cijenjenim sportskim i umjetničkim disciplinama. Mnoga blaga Delfa opljačkana su tijekom povijesti, no unatoč tome u Arheološkom muzeju, koji se nalazi u podnožju samoga kompleksa, međimurski su građevinari mogli vidjeti impresivnu kolekciju antičkih predmeta koji potječu iz Delfa.

Tako uzbudljiv dan bio je okrunjen očaravajućim pogledom na osvijetljenu Akropolu pri dolasku u Atenu.

Atena, kraljica gradova

Atena, jedan od najstarijih gradova na svijetu, s poviješću duljom od 3400 godina, glavni je, ujedno najveći, grad Grčke te njezino političko, kulturno i industrijsko središte. Tijekom obilaska Atene, na Trgu Sintagma, ispred zgrade Parlamenta, izletnici su vidjeli atraktivnu smjenu straže uz Grob neznanoga vojnika. Potom su razgledali Panathenaic Stadium, stadion prvih olimpijskih igara, u cijelosti izgrađen od mramora, koji potječe iz IV. st.pr. Kr. Na tome mjestu i danas završava utrka Atenskoga maratona.

Odlazak na Akropolu, uspon Propilejima, potaknuo je među izletnicima uzbuđenje i oduševljenje iznimnim ambijentom i

Ispred zgrade Parlamenta u Ateni

spoznajom da se nalaze na prostoru kojim su se nekada kretali, u njemu živjeli, gradili i stvarali arhitekti i umjetnici poput Mnezikla, Iktinosa, Kalikrata i Fidije koji su stvarali skladne, zadivljujuće lijepe građevine kao što su Partenon, hram božice Atene, zaštitnice grada, hram božice Nike, hram boga Erehteja i Propileje.

Na području Akropole i oko samoga Partenona stalno se izvode radovi na očuvanju i rekonstrukciji objekata, nešto na samim građevinama, a veći dio u kamenarskim i klesarskim radionicama nenaometljivo postavljenima uz same objekte. Laganom šetnjom po sunčanome vremenu izletnici su došli do povijesne

Partenon dijelom u skelama

DRUŠTVENE VIJESTI

četvrti Plake, Kule vjetrova te hrama olimpijskoga Zeusa. Od toga, jednog od najvećih hramova u Grčkoj, koji je prvobitno imao stotinu i četiri stupa, danas je ostalo samo petnaest stupova. Zanimljiv je bio i obilazak centralne tržnice u Ateni, koja osim uvida u svakodnevni život grada pruža mogućnost gastronomskog užitka u mesu i morskim plodovima u malim restoranima same tržnice.

Peloponez

Putovanje je nastavljeno prema najvažnijim arheološkim lokalitetima Peloponeza. Peloponez je poluotok koji je zapravo otok ili obratno. Otokom je učinjen umjetno – prokopom Korintškoga kanala, čime je Jonsko more povezano s Egejskim morem, a kopneni dio Grčke odijeljen od Peloponeza. To je jedinstven graditeljski podvig koji je dao znatan doprinos grčkome gospodarstvu. Dug je 6345 m, u gornjemu dijelu širok 24,6 m, dok se pri dnu sužava. Bio je građen od 1881. do 1893., a trenutno se provodi projekt njegove obnove i uređenja okolnoga prostora. Na Peloponezu nalaze se ostaci Mikene, središta mikenske kulture i, prema legendi, sjedište ahajskoga kralja Agame-

mnona, koji je vodio grčku vojsku u ratu s Trojom. Ta Agamemnonova utvrda i rezidencija opasana je kiklopskim zidinama izgrađenima u periodu od XIV do XII st. pr. Kr.

U to drevno doba, u jednoj fazi proširenja izgrađena su i monumentalna Lavlja vrata. Izvedena su od četiriju velikih monolita iznad kojih je trokutasti reljef s prikazom dviju lavica. Kameni blokovi od kojih su načinjeni teži su od 20 tona, a u zidovima postoje blokovi teži i od 100 tona. Mikenski vladari pokapani su izvan zidina, u grobovima s kupolom poput pletene košnice. Otkriveno ih je devet. Izletnici su vidjeli i razgledali najpoznatiju i izvrsno sačuvanu tzv. Artejevu riznicu. Pri arheološkim iskapanjima uz brojna blaga u jednome od grobova pronađena je zlatna maska za koju se pretpostavlja da je maska kralja Agamemnona. Iako je pronađena u Mikeni, čuva se u Nacionalnome arheološkom muzeju u Ateni. Izletnici su razgledali i lijepi lučki gradić Nauplionu (Nafplion) koji je u jednome periodu bio glavni grad Grčke. Iskristili su priliku kušati riblje specijalitete u restoranima uz obalu s pogledom na utvrdu Bourtzi na otočiću nedaleko od obale. Put su nastavili do Epidaurusa

(Epidaura), poznatoga po tome što je u njemu djelovao slavni Asklepije (Eskulap), bog liječničkoga umijeća. Pronađeni su drevni zapisi recepata i uputa o medicinskim tretmanima za određene bolesti koji se mogu vidjeti u muzeju. Stari amfiteatar u Epidauru, čudo akustike (što su neki i provjerili) i sklada, najbolje je sačuvani stari amfiteatar u Grčkoj. Impresivnih je dimenzija – širine oko 118 m, dužine oko 80 m i može primiti oko 14 000 gledatelja.

Na sami dan povratka u Hrvatski izletnici su obišli Pirej, jednu od najvećih luka Europe, treći grad po veličini u Grčkoj. Pirej i njegova okolica važno su trgovačko, industrijsko, brodogradilišno, sportsko, ali i turističko središte sa svojim poznatim mjestima zabave uz obalu.

Tijekom stručne grčke ekskurzije članovi međimurskoga društva građevinara uživali su u povijesnim, kulturnim i prirodnim znamenitostima, ostali pomalo zbunjeni brojnim mitovima, prepuštali se brojnim gurmanskim užicima te još jednim važnim iskustvom produbljivali zajedništvo i strast prema upoznavanju novih kultura.

Ljiljana Tepavac-Kocijan, dipl. ing. građ.

Amfiteatar u Epidauru

Uz spomenik Aleksandra Makedonskog u Solunu